

Et 25 års-minne:

Fire års internering i Trondhjemsfjorden

Av Gustav Niebuhr.

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

KAPITEL XXII.

OPKJØP AV VARER.

I slutten av kapitel XVII står at vi fra den tid av begynte å kjøpe op alt vi kunde komme over så lenge pengene strakk til.

I Tyskland levde befolkningen nesten utelukkende av surrogater, og hvert gram virkelig smør, margarin eller annet fetstoff, ja nær sagt alt som sorterer under kolonialvarer var verd sin vekt i gull. Nesten like galt var det med klær og tilbehør til disse. Det hersket fryktelige tilstander allerede i 1917 da vi første gang var hjemme på permisjon, men i 1918 var det slik at det nesten ikke kunde bli verre. Dette overbeviste vi oss om da vi for annen gang kunde reise hjem på permisjon. Var det da noe rart i at vi som hadde penger og frie hender kjøpte op alt vi bare kunde tenke på? Sikkert ikke.

Alle hadde vi våre faste venner og bekjenskaper og gjennom dis-

se fikk vi litt nu og da. Men mange bekker små gjør en stor å, og jeg må si at det ikke var småtterier som «Berlin» var fraktet med da vi forlot Lofjorden for godt og seilte hjem i 1919.

Hver især av oss hadde sine store og små kasser som veiet mellom 50—100 kg. og mer og når man husker på at besetningen var på 450 mann, gikk adskillige tusen kilo levnedsmidler og manufakturvarer til Tyskland. Det var en ombord som hadde en kasse med 95 kg. flesk, smør, smult, Islandsk fårekjøtt, spekepølse o. l. og en annen kasse med 180 kg. manufaktur — og kolonialvarer. Han hadde handlet helt systematisk siden 1917. Jeg selv reiste også herfra med en større forsyning, hvormed jeg skulde glede mine foreldre og brødre.

Vi øverstbefal hadde jo hele tiden vår faste gasje og vel å merke til normalkurs. Vi kunde derfor unde oss litt mere i den retning. Men for de fleste var det jo nokså

skralt med almindelig soldaterlønn, hvorfor disse måtte knipe og spare og fundere på hvorledes de skulde få tak i de ettertraktede varer.

Men det blev en råd for disse også.

Som alle vet, utbrøt høsten 1918 revolusjonen i Tyskland, og alt det gamle blev kullkastet. I første rekke gjaldt det alt som het for militær. Jeg befant mig dengang nettop på permisjon i Hamburg. Skjønt revolusjonen var brutt ut før, var den på langt nær avsluttet i november og jeg oplevde så litt av hvert. Mens jeg var hjemme, blev også revolusjonen fullbyrdet ombord på «Berlin», og da jeg kom tilbake var det røde flagg heist.

I Tyskland blev der straks dannet såkalte «Soldaterråd» i motsetning til officerskommandoer, som pent måtte finne sig i underkastelse og arbeide sammen med soldatene. Likeledes ombord. Da revolusjonen kom, troppet en ko-

mite, sammensatt av menige og korporaler, op til kommandanten og meldte sig kort og godt som medkommanderende og forlangte fra nu av adgang til gjennemsyn av alle kommende ordres fra Tyskland.

Kommandanten måtte, i likhet med forholdene i hjemlandet, finne sig i det. Dog blev han ansett som øverste i dette «Soldaterrådet». Ingen hadde heller ikke noe imot ham, da han før hadde vist sig som en meget lojal herre. Derimot var fungerende førsteofficer, en maskinist eller rettere stabsingeniør ikke likt på grunn av sin tildels krasse opptreden overfor de menige. Dette fikk han føle nu, idet han en dag fikk tilsendt et brev om at hans nærvær ombord var overflødig og at han gjorde best ikke å la sig se mer ombord. Hans habengut vilde bli ham tilsendt. Dette var kort prosess, og han kom ikke mer ombord heller. Han bodde på land da han hadde sin hustru boende i Lofjorden.

Jeg er nu kommet litt langt bort fra det som jeg skulde skrive om i dette kapitel, men måtte innflette dette her som straks vil sees.

Fra nu av kom nesten daglig nye ordres fra Tyskland, bl. a. også en som bestemte et ikke så lite pålegg i lønnen for alle menige. At begeistring var stor, behøver vel neppe nevnes, for nu kunde de menige også for alvor begynne å kjøpe op varer, og det gjorde de i full mon. Det varte heller ikke lenge før man kunde se, hvorledes antallet av kasser og kufferter øket. Reiste noen til byen, kom de ikke tomhendt tilbake, men velforsynt med alle slags varer, og dette fortsatte helt til det siste, d. v. s. sommeren 1919.

Jeg må nu atter gå litt utenom.

Omtrent samtidig ko men annen ordre fra det omkalfatrede krigsministerium i Berlin. Denne gikk ut på at alle de av besetningen som kunde skaffe sig beskjeftigelse eller fast arbeide her i Norge, kunde avmønstres. Det var innlysende for oss alle at i Tyskland vilde det være uhyre vanskelig å få fast arbeide da alt næringsliv, likegyldig hvilken gren, var helt ruinert etter våbenstilstandstraktaten, og efter at de store millionhærer veltet tilbake fra frontene kunde Tyskland i revolusjonens tegn sammenlignes med en forstyrret maurtue. De som skulde bringe orden i dette virvar, var nettop disse «Soldaterrådene», men det var helt håpløst.

Ovennevnte siste ordre kom da også for mange som en velsignelse og en hel del gikk nu på jakt efter arbeide. Særlig de som hadde vært i arbeide før. Disse gikk til sine forhenværende chefer og spurte om arbeide og for en stor del blev det også lovet arbeide. I det hele fikk 65 mann beskjeftigelse og disse blev avmønstret på et noe senere tidspunkt.

Tillike med denne ordren kom der beskjed om at alle av den resterende besetning som ønsket å reise hjem, hadde anledning til det. Til dette meldte sig ca. 80 mann, mest gifte folk, som var blitt lei livet ombord. Selvfølgelig måtte vi ha erstatning for disse som gikk fraborde, og det fikk vi også, ialt 140 mann, fra Tyskland. Begge disse ordrer blev selvfølgelig gitt i samråd med den norske regjering, eller hadde det ikke vært mulig.

Alle ombord var jo helt fra begynnelsen av avskåret fra å se all

Internering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekrysseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

se fikk vi litt nu og da. Men mange bekker små gjør en stor å, og jeg må si at det ikke var småtterier som «Berlin» var fraktet med da vi forlot Lofjorden for godt og seilte hjem i 1919.

Hver især av oss hadde sine store og små kasser som veiet mellom 50—100 kg. og mer og når man husker på at besetningen var på 450 mann, gikk adskillige tusen kilo levnedsmidler og manufakturvarer til Tyskland. Det var en ombord som hadde en kasse med 95 kg. flekk, smør, Islandsk fårekjøtt, spekepølse o. l. og en annen kasse med 180 kg. manufaktur — og kolonialvarer. Han hadde handlet helt systematisk siden 1917. Jeg selv reiste også herfra med en større forsyning, hvormed jeg skulde glede mine foreldre og brødre.

Vi øverstbefal hadde jo hele tiden vår faste gasje og vel å merke til normalkurs. Vi kunde derfor unde oss litt mere i den retning. Men for de fleste var det jo nok

skralt med almindelig soldaterlønn, hvorfor disse måtte knipe og spare og fundere på hvorledes de skulde få tak i de ettertraktede varer.

Men det blev en råd for disse også.

Som alle vet, utbrøt høsten 1918 revolusjonen i Tyskland, og alt det gamle blev kullkastet. I første rekke gjaldt det alt som het for militær. Jeg befant mig dengang nettop på permisjon i Hamburg. Skjønt revolusjonen var brutt ut før, var den på langt nær avsluttet i november og jeg oplevde så litt av hvert. Mens jeg var hjemme, blev også revolusjonen fullbyrdet ombord på «Berlin», og da jeg kom tilbake var det røde flagg heist.

I Tyskland blev der straks dannet såkalte «Soldaterråd» i motsetning til officerskommandoer, som pent måtte finne sig i underkastelse og arbeide sammen med soldatene. Likeledes ombord. Da revolusjonen kom, troppet en ko-

mite, sammensatt av menige og korporaler, op til kommandanten og meldte sig kort og godt som medkommanderende og forlangte fra nu av adgang til gjennemsyn av alle kommende ordres fra Tyskland.

Kommandanten måtte, i likhet med forholdene i hjemlandet, finne sig i det. Dog blev han ansett som øverste i dette «Soldaterrådet». Ingen hadde heller ikke noe imot ham, da han før hadde vist sig som en meget lojal herre. Derimot var fungerende førsteofficer, en maskinist eller rettere stabsingeniør ikke likt på grunn av sin tildels krasse optreden overfor de menige. Dette fikk han føle nu, idet han en dag fikk tilsendt et brev om at hans nærvær ombord var overflødig og at han gjorde best ikke å la sig se mer ombord. Hans habengut vilde bli ham tilsendt. Dette var kort prosess, og han kom ikke mer ombord heller. Han bodde på land da han hadde sin hustru boende i Lofjorden.

Jeg er nu kommet litt langt bort fra det som jeg skulde skrive om i dette kapitel, men måtte innflette dette her som straks vil sees.

Fra nu av kom nesten daglig nye ordres fra Tyskland, bl. a. også en som bestemte et ikke så lite pålegg i lønnen for alle menige. At begeistringen var stor, behøver vel neppe nevnes, for nu kunde de menige også for alvor begynne å kjøpe op varer, og det gjorde de i full mon. Det varte heller ikke lenge før man kunde se, hvorledes antallet av kasser og kufferter øket. Reiste noen til byen, kom de ikke tomhendt tilbake, men velforsynt med alle slags varer, og dette fortsatte helt til det siste, d. v. s. sommeren 1919.

Jeg må nu atter gå litt utenom. Omtrent samtidig ko men annen ordre fra det omkalfatrede krigsministerium i Berlin. Denne gikk ut på at alle de av besetningen som kunde skaffe sig beskjeftigelse eller fast arbeide her i Norge, kunde avmønstres. Det var innlysende for oss alle at i Tyskland vilde det være uhyre vanskelig å få fast arbeide da alt næringsliv, likegyldig hvilken gren, var helt ruinert etter våbenstilstandstraktaten, og efter at de store millionhærer veltet tilbake fra frontene kunde Tyskland i revolusjonens tegn sammenlignes med en forstyrret maurtue. De som skulde bringe orden i dette virvar, var nettop disse «Soldaterrådene», men det var helt håpløst.

Ovennevnte siste ordre kom da også for mange som en velsignelse og en hel del gikk nu på jakt efter arbeide. Særlig de som hadde vært i arbeide før. Disse gikk til sine forhenværende chefer og spurte om arbeide og for en stor del blev de også lovet arbeide. I det hele fikk 65 mann beskjeftigelse og disse blev avmønstret på et noe senere tidspunkt.

Tillike med denne ordren kom der beskjed om at alle av den resterende besetning som ønsket å reise hjem, hadde anledning til det. Til dette meldte sig ca 80 mann, mest gifte folk, som var blitt lei livet ombord. Selvfølgelig måtte vi ha erstatning for disse som gikk fraborde, og det fikk vi også, ialt 140 mann, fra Tyskland. Begge disse ordrer blev selvfølgelig gitt i samråd med den norske regjering, eller hadde det ikke vært mulig.

Alle ombord var jo helt fra begynnelsen av avskåret fra å se all

den elendighet og de redsler som herjet ved fronten og kunde på ingen måte sette oss inn i de forhold som opstod i Tyskland efter hvert som millioner av soldater vendte hjem igjen og ingen beskjeftigelse fant. Når man betenker at den langt overveiende del var ved fronten fra begynnelsen av, d. v. s. i skyttergravene, var utsatt for de verste nervepåkjenninger på grunn av trommeild, granatekspløsjoner, gassangrep o. s. v. og har sett død og fordervelse omkring og ved siden av sig, så er det vel ikke rart at slike folk blir blottet for enhver medfølelse, medlidenhet og hensyntagen. Da nu foruten sammenbruddet også revolusjonen kom til, gav de ovennevnte egenskaper sig utslag i en enestående rå fremgangsmåte på alle områder. Vi ombord ante jo ingenting om disse tilstander, men fikk erfare det da erstatningsmannskapet kom fra Tyskland. I motsetning til disse var vi de rene engler. Disiplin eller ordenssans fantes ikke blandt disse, og vi stod de første dagene som lamslått over den måten de nye gikk frem på ombord.

Vi hadde vernet om alt på skibet på beste måte, mens de nye gjorde det stikk motsatte. Selveste «Soldaterrådet» ombord kunde ikke holde denne bande i tømmer, men var helt maktesløs.

(Forts.)